

Nr 37.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1943 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående förbud mot offentliga nöjeställningar m. m. på vissa kyrkliga högtidsdagar, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 5 mars 1943 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 141, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden begärt riksdagens yttrande över följande vid propositionen fogade

Förslag

till

**kungörelse angående förbud mot offentliga nöjeställningar m. m.
på vissa kyrkliga högtidsdagar.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

På juldagen, långfredagen och påskdagen må icke anordnas offentliga nöjeställningar, ej heller offentliga tävlingar eller uppvisningar i skjutning, motorsport, hästsport eller annan sport eller i gymnastik eller idrott.

Med dag avses tiden klockan 6—24.

Med nöjeställningar förstås i denna kungörelse teater-, biograf-, cirkus- och revy föreställningar, varieté- och kabarettställningar, tivolinöjen och dans samt andra med dem jämförliga tillställningar.

Som offentlig skall anses jämväl tillställning, tävling eller uppvisning, till vilken tillträde är beroende av medlemskap i viss förening, eller av inbjudning, därest densamma uppenbarligen utgör del av en uteslutande eller väsentligen för anordnande därav driven rörelse eller eljest är att jämställa med tillställning, tävling eller uppvisning, till vilken allmänheten har tillträde.

2 §.

Överträdelse av denna kungörelse straffes med dagsböter.

Fälles någon till straff för förseelse mot kungörelsen, må tillika, efter ty

skäligt finnes, förklaras förverkat vad som uppburits i avgifter eller eljest i ersättning för beivrande av tillställningen, tävlingen eller uppvisningen; finnes det ej kvar, skall i stället dess värde gäldas.

3 §.

Förseelse mot denna kungörelse åtalas av allmän åklagare vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest vid allmän domstol.

4 §.

Böter, som ådömas enligt denna kungörelse, ävensom förverkad egendom eller dess värde tillfalla kronan.

Härigenom upphäves kungörelsen den 4 oktober 1895 (nr 83) angående förbud mot skådespels och en del andra offentliga tillställningars anordnande å vissa helgdagar.

I samband med propositionen har utskottet förehaft följande i anledning av densamma inom riksdagen väckta motioner, nämligen

i n o m f ö r s t a k a m m a r e n:

nr 215 av herr *Gustavson* m. fl.;

i n o m a n d r a k a m m a r e n:

nr 314 av herrar *Staxäng* och *Hansson* i Rubbestad;

nr 318 av herr *Sundqvist* samt

nr 333 av herr *Lindmark*.

I motionerna I: 215 och II: 314, vilka äro likalydande, hemställes, att riksdagen för sin del måtte besluta, att 1 § första stycket i förslaget till kungörelse angående förbud mot offentliga nöjeställningar m. m. på vissa kyrkliga högtidsdagar måtte få följande lydelse:

På juldagen, första böndagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen må icke anordnas offentliga nöjeställningar, ej heller offentliga tävlingar eller uppvisningar i skjutning, motorsport, hästsport eller annan sport eller i gymnastik eller idrott.

I motionen II: 318 föreslås, att riksdagen ville besluta sådant tillägg till förevarande proposition, att förbud mot offentliga nöjeställningar m. m. stadgas jämväl för pingstdagen.

I motionen II: 333 hemställes, att riksdagen för sin del vid behandling av propositionen måtte besluta att helgfridsskydd för de stora helgdagarna må omfatta även pingstdagen och de fyra böndagarna.

Beträffande motiveringen till motionärernas yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser och tidigare ändringsförslag.

Jämlikt kungörelsen den 4 oktober 1895 (nr 83) angående förbud mot skådespels och en del andra offentliga tillställningars anordnande å vissa helgdagar må på juldagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen icke offentligen uppföras skådespel, givas offentlig föreställning i lindansning, konstridning eller annat dylikt eller hållas offentlig maskerad, bal, lekstuga, s. k. varietéföreställning eller andra sådana nöjen.

Kungörelsen innehåller inga bestämmelser om straff eller annan påföljd för överträdelse av det meddelade förbudet.

De i 1895 års kungörelse nämnda helgdagarnas karaktär av särskilda kyrkliga högtidsdagar har kommit till uttryck jämväl i vissa stadganden i kyrkolagen av år 1686, kap. XIV. Där föreskrives sålunda i de alltjämt gällande §§ I och II, att »Juhl-, Påske- och Pingesdagarna» skola »behållas och fijras, på sätt och wijs, som här til wahnt varit, och Folcket förmanas, sig Christeligen och wäl ther til at bereda», samt att »på Store Högtijdes Dagar, såsom förste Dag Juhl, Påsk och Pingst, måge inga Bröllop hållas».

Beträffande den rättsliga regleringen i övrigt av helgfriden på de större helgdagarna före tillkomsten av 1895 års kungörelse må här endast erinras om cirkuläret den 14 juni 1820, vari meddelades förbud mot anordnande av skådespel på julaftonen, juldagen, långfredagen, påskaftonen, påskdagen, pingstaftonen, pingstdagen samt alla böndagar och dagar före dessa.

Vid 1894 års riksdag fäste en av andra kammarens ledamöter, herr Wikström, i motion (nr 100) uppmärksamheten på att 1820 års cirkulär råkat i glömska och på de flesta ställen i landet icke längre tillämpades. Där åter tillämpning ifrågakommit, hade den mycket vidsträckta förbudsbestämmelsen oblikt upptagits av allmänheten och föranlett förebråelser mot myndigheterna för otillständigt tjänstenit. Härav trodde sig motionären vara berättigad till slutsatsen, att cirkuläret icke ansåges tidsenligt eller svarande mot tidsandans fordringar på frihet i det enskilda livet, samt hemställde för den skull, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om upphävande av cirkuläret.

Riksdagen framhöll i skrivelse, nr 130, att förbudet i 1820 års cirkulär ej vederbörligen upprätthölls och att flera av de i cirkuläret nämnda dagarna knappast vore av den religiösa betydelse, att ej uppförandet av skådespel kunde vara tillåtet på dem lika väl som på vanliga söndagar och lördagar. Riksdagen hemställde därför, att en inskränkning av förbudet till att endast gälla kyrkans stora högtider måtte övervägas.

Över riksdagsskrivelsen inhämtades yttranden från överståthållarämbetet, länsstyrelserna och domkapitlen, av vilka myndigheter flertalet anslöt sig till riksdagens ståndpunkt. Flera länsstyrelser påpekade lämpligheten av att till förbudet anknötes bötesstraff såsom sanktion. Så gott som alla kyrkliga myndigheter förordade förbud även på första böndagen.

Önskemålet om stadgande av påföljd för överträdelse av nöjesförbudet blev icke iakttaget, när i anledning av 1894 års riksdagsbeslut den nu gällande kungörelsen i ämnet utfärdades den 4 oktober 1895.

Mot utformningen av denna kungörelse ha från såväl kyrkliga som världsliga myndigheter i olika sammanhang och ur skilda synpunkter anförts vägande invändningar. De i kungörelsen givna bestämmelserna ha ansetts vara delvis föråldrade och i behov av komplettering med hänsyn till numera rådande förhållanden. Framför allt har kritiken riktat sig emot att kungörelsen icke stadgar någon påföljd för överträdelse av det meddelade förbudet. Beträffande åtskilliga av de i kungörelsen nämnda arterna av tillställningar har dock avsaknaden av straffbestämmelser ansetts vara av mindre betydelse, enär i § 13 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 är föreskrivet, att dylika tillställningar icke må anordnas, utan att polismyndighetens tillstånd därtill inhämtats. Enligt kungörelse den 10 juni 1932 har sistnämnda stadgande utsträckts att gälla även för landsbygden. Såvitt åter gäller vissa andra av de i 1895 års kungörelse förbjudna nöjeställningarna, bland annat skådespel, står det i vederbörandes skön att anordna desamma utan att avvakta myndighets tillstånd och utan att straff synes kunna följa, även om det i kungörelsen meddelade förbudet överträdes.

Beträffande biografföreställningar, vilka icke omnämnas i 1895 års kungörelse, må i detta sammanhang erinras om kungl. förordningen den 22 juni 1911 angående biografföreställningar. Enligt denna förordning må offentligt uppförande av filmskådespel icke äga rum utan polismyndighetens tillstånd och överträdelse av förbudet straffas med dagsböter.

Även lotteriförordningen den 19 maj 1939 erbjuder möjlighet till förhindrande av vissa nöjeställningar på de ifrågavarande dagarna. Enligt denna författning erfordras nämligen principiellt tillstånd av Kungl. Maj:t beträffande anordnande för allmänheten av vissa slumpbetonade företag, bland dem vadhållning samt en del marknads- och tivolinöjen. För anordnande av vissa företag förslår dock tillstånd av länsstyrelsen, och för åter andra räcker det med anmälan hos polismyndigheten. Då tävlingar, vid vilka vadhållning förekommer, pläga anordnas även på helgdagar samt vadhållningen, t. ex. medelst totalisator, för mången utgör det huvudsakliga skälet för att bevista dylika tävlingar, kan lotteriförordningen vara ett icke oviktigt instrument till främjande av kravet på helgfrid.

Angående tillämpningen av 1895 års kungörelse lämnas en redogörelse å sid. 13—17 i propositionen, vartill utskottet hänvisar.

Den otillfredsställande utformningen av nöjesförbudet i 1895 års kungörelse har föranlett åtskilliga framställningar till Kungl. Maj:t om revision av kungörelsen.

Sålunda anförde *riksdagens justitieombudsman* i skrivelse den 31 oktober 1929 bland annat, att det städse vore av ondo, om ett påbud av högsta statsmakten förefunnes, vilket myndigheterna icke kände sig förvissade om att ha tillräckliga och lämpliga medel att hålla i helgd. Ändring till det bättre kunde enligt justitieombudsmannens uppfattning tänkas ske genom att stadgandet i 1895 års kungörelse antingen kompletterades, så

att det kunde upprätthållas, eller också, om det icke ägde tillräckligt stöd i det allmänna föreställningssättet, avskaffades. Justitieombudsmannen uttalade, att, därest ändring företoges av bestämmelserna i syfte att bibehålla det ifrågavarande förbudet och göra detsamma effektivt, det måhända vore lämpligt att taga i övervägande, dels om icke biografföreställningar borde i förevarande hänseende jämnställas med skådespel och dels huruvida det i ordningsstadgan föreskrivna bötesstraffet, högst 100 kronor, kunde anses tillräckligt, då det vore fråga om mera inkomstbringande tillställningar. Med stöd av den befogenhet, justitieombudsmannens instruktion lämnade honom, framlade justitieombudsmannen för Kungl. Maj:t berörda förhållanden och spörsmål till den åtgärd, Kungl. Maj:t kunde finna framställningen föranleda.

Över denna justitieombudsmannens skrivelse anbefalldes *rikets domkapitel* och *länsstyrelser* att avgiva yttranden. Ett flertal av dessa myndigheter bifogade till sina utlåtanden i ämnet yttranden från magistrater, stadsstyrelser, polismyndigheter, kommunala menigheter m. fl. Av myndigheternas yttranden inhämtas, att den av justitieombudsmannen angivna frågeställningen om förbudet överhuvudtaget borde bibehållas eller avskaffas icke föranledde något omedelbart besvarande från de kyrkliga myndigheterna, vilka i stället enhälligt utgingo från förbudets bibehållande såsom något självklart. De borgerliga myndigheter, som yttrade sig härom, uttalade sig — på ett par undantag när — för förbudets bibehållande. Det övervägande flertalet av myndigheterna funno vidare förbudet vara förankrat i den allmänna meningen och i de religiösa känslorna. I åtskilliga yttranden gjordes även gällande, att en förbättrad lagstiftning på området skulle tillgodose behovet av för hela folket gemensamma helgdagar med en särskild prägel av ro och med den möjlighet till fördjupande och inre samling, som därigenom kunde givas, varjämte betonades betydelsen av helgfrid och söndagsvila, som genom förbudet borde garanteras den personal, som vore knuten till de olika nöjesföretagen. I fråga om vilka helgdagar, som borde skyddas, krävde det övervägande flertalet kyrkliga och borgerliga myndigheter, att nöjesförbudet skulle avse de i 1895 års kungörelse upptagna helgdagarna: juldagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen. I vissa yttranden ifrågasattes, dels att långfredagen, på grund av sin särställning, dels ock böndagarna och särskilt den första och fjärde borde helt fridlysas från offentliga nöjestillställningar. Göteborgs domkapitel önskade i fråga om långfredagen en skärpning av förbudet, så att även idrottstävlingar och andra offentliga tillställningar inbegreps däri. Slutligen behandlades även fråga, huruvida en uppmjukning av det i 1895 års kungörelse stadgade förbudet mot föreställningar borde ske, så att vissa skådespel och musikföreställningar, som ej sårade de religiösa känslorna, kunde få uppföras på de stora helgdagarna. Härom uttalades av myndigheterna olika uppfattningar; länsstyrelserna och övriga borgerliga myndigheter tillstyrkte i regel, att konserter och skådespel skulle få förekomma, då de på ett värdigt sätt anknöte till den ifrågavarande högtidsdagens idéinnehåll.

Justitieombudsmannens skrivelse och den i anledning därav verkställda utredningen föranledde icke annan åtgärd från Kungl. Maj:ts sida, än att Kungl. Maj:t den 20 januari 1933 beslöt, att ärendet skulle, såsom för det dåvarande icke föranledande någon Kungl. Maj:ts åtgärd, avföras från ecklesiastikdepartementets diarium för inkommande ärenden.

Vid 1935 års riksdag väcktes av herr Beck motion (II: 476) om anhållan hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om förbud mot offentliga nöjestillställningar och idrottstävlingar på juldagen, nyårsdagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen samt böndagarna.

Efter att ha införskaffat åtskilliga utlåtanden över motionen anförde andra kammarens första tillfälliga utskott (utlåtande nr 4) bland annat.

Även om utskottet behjärtade motionärens avsikt att vilja stävja oarter av ett förvärvsmässigt utnyttjande av nöjeslystnaden under våra helgdagar, hade utskottet icke funnit tillräckliga skäl föreligga för en anslutning till motionärens förslag. Utskottet funne icke erforderligt att utsträcka förbudet till att omfatta även idrottstävlingar. Utskottet ville fästa uppmärksamheten på vad som härutinnan anförts av svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbunds förvaltningsutskott, som meddelat, att riksförbundets överstyrelse redan på hösten 1933 utfärdat generellt förbud mot offentliga tävlingars hållande på juldagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen. Överstyrelsen hade dessutom förklarat sig ämna i skrivelser till special- och distriktsförbunden inom organisationen med skärpa framhålla önskvärdheten av att tävlingar icke anordnades på sådana tider och i sådana former, att söndagens helgd därigenom stördes.

Vad beträffade motionärens förslag till gällande förbuds utsträckande att avse även nyårsdagen och böndagarna vore utskottet av den uppfattningen, att ett sådant stadgande icke skulle finna stöd i en tillräckligt stark folkmening och att det säkerligen skulle stöta på stora svårigheter att upprätthålla den ifrågasatta restriktionen. Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Andra kammaren biföll vad utskottet sålunda hemställt.

Vid 1936 års kyrkomöte väcktes motioner om effektivisering av förbudet mot offentliga nöjestillställningar på de större helgdagarna och vissa andra därmed sammanhängande spörsmål.

Motionerna hänvisades till kyrkomötets tillfälliga utskott, som i sitt betänkande däröver (nr 14) helt anslöt sig till den i motionerna framförda tanken på en omarbetning av 1895 års kungörelse.

Kyrkomötet anhöll, med biträdande i huvudsak av utskottets hemställan (skrivelse nr 26), att Kungl. Maj:t måtte

dels vidtaga åtgärder i syfte

a) att effektivt förbud stadgades mot offentliga nöjestillställningar — innefattande såväl de i 1895 års kungörelse angivna som även biografföreställningar och i kungörelsen nu ej omförmälda andra nöjestillställningar, som kunde anses böra omfattas av förbudet — på juldagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen, dock att tillstånd måtte kunna lämnas för

sådana skådespel, biografföreställningar och musikaliska underhållningar, som värdigt anslöte sig till ifrågakarande högtidsdags idéinnehåll;

b) att nämnda förbud uttryckligen komme att avse ej blott sabbatstid enligt 7 kap. 3 § strafflagen eller tiden emellan klockan 6 om morgonen och klockan 9 om aftonen utan jämväl tiden emellan klockan 9 och klockan 12 om aftonen;

c) att förbud stadgades mot hållande av motortävlingar på de under a) nämnda dagarna;

dels låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån förbud borde stadgas mot hållande av idrotts- och skyttetävlingar ävensom offentliga skytteövningar på de under a) nämnda dagarna, samt vidtaga de åtgärder, vartill denna utredning kunde föranleda.

Denna kyrkomötets skrivelse lämnades genom beslut av Kungl. Maj:t (i socialdepartementet) den 29 oktober 1937 utan åtgärd.

Frågan om revision av 1895 års kungörelse har emellertid upptagits till bedömande även i andra sammanhang.

Sedan 1937 års riksdag i skrivelse (nr 279) anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående en revision av stadgandena i 7 kap. 3 och 4 §§ strafflagen och vad därmed kunde äga samband samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda, upprättades hösten 1937 inom justitiedepartementet en *promemoria angående sabbatsbrotten*. Promemorian innefattar bland annat förslag till lag om helgfrid, avsedd att ersätta 7 kap. 3 och 4 §§ strafflagen samt 1895 års kungörelse.

Det vid promemorian fogade förslaget till lag om helgfrid innehåller bland annat följande stadganden.

3 §.

Å juldagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen efter klockan sex om morgonen må icke givas offentlig föreställning, såsom skådespel, biografföreställning, konsert eller dylik musikalisk underhållning, varietéutställning, maskerad, bal, lekstuga, fyrverkeri, akrobatiska konststycken, konstridning, djurföreläsning, positivspelning eller annan, därmed jämförlig tillställning. Uppförandet av sådant skådespel samt givandet av sådan biografföreställning eller musikalisk underhållning, som värdigt ansluter sig till ifrågakarande högtidsdags idéinnehåll vare dock tillåtet, om i stad vederbörande polismyndighet och å landet landsfiskalen därtill lämnat tillstånd.

4 §.

Överträdelse av de i denna lag meddelade föreskrifter straffas med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor.

I september 1941 överlämnades nu nämnda promemoria till straffrättskommittén för att vara tillgänglig vid det fortsatta arbetet på revision av strafflagen.

Den 11 november 1938 beslöt Kungl. Maj:t, på föredragning av chefen för socialdepartementet, uppdraga åt landshövdingen A. Lidén att såsom sakkunnig inom nämnda departement företaga en översyn av bestämmelserna i ordningsstadgan för rikets städer och därmed sammanhörande författningar samt verkställa därav föranledd utredning ävensom avgiva förslag till erforderliga författningsbestämmelser.

Vid 1939 års *lagtima riksdag* yrkades i motioner av herrar Egnell och John Gustavson (I: 230) samt herr Gustafsson i Lekåsa m. fl. (II: 352), att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, avseende att åtminstone juldagen, nyårsdagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen samt böndagarna fredades för offentliga nöjes- och idrottstillställningar. Motionerna blevo emellertid avslagna. Såväl första kammarens andra tillfälliga utskott (utlåtande nr 10) som andra kammarens fjärde tillfälliga utskott (utlåtande nr 5) åberopade som skäl för avstyrkande, att ifrågavarande spörsmål komme att ägnas uppmärksamhet vid den pågående översynen av ordningsstadgan. Sistnämnda utskott, som inhämtat ett flertal yttranden, anförde därjämte i anslutning till däri gjorda uttalanden.

Ej heller utskottet ansåge, att nyårsdagen och böndagarna hade för den stora allmänheten sådan religiös karaktär, att ett förbudande av offentliga nöjestillställningar och idrottstävlingar å dessa dagar kunde anses vara motiverat. Beträffande de fyra s. k. stora helgdagarna syntes skäl visserligen föreligga att ej å dessa dagar anordna offentliga nöjestillställningar eller idrottstävlingar. För det stora flertalet nöjestillställningar föreläge emellertid redan nu sådant förbud. Idrottstävlingar syntes icke utom i rena undantagsfall anordnas på de fyra stora helgdagarna, varför något uttryckligt förbud icke syntes erforderligt. Enligt utskottets mening borde det kunna vara möjligt att på frivillighetens väg nå samma syfte även i fråga om motor- och skytte-tävlingar.

Den 30 december 1939 beslöt Kungl. Maj:t, att ordningsstadgeutredningen skulle, i likhet med ett flertal andra utredningar, av besparingshänsyn tills vidare vila.

Den 16 december 1941 framlades för Kungl. Maj:t ånyo önskemålet om en översyn av 1895 års kungörelse, denna gång i skrivelse från *justitiekanslers-ämbetet*. Härvid åberopade ämbetet en av ämbetet samma dag avläten särskild skrivelse med hemställan om återupptagande av arbetet med översyn av bestämmelserna i ordningsstadgan för rikets städer m. m. I sistnämnda skrivelse erinrades bland annat därom, att bestämmelserna i § 13 ordningsstadgan även fått användning såsom komplement till 1895 års kungörelse, då denna saknade straffbestämmelser, och överträdelse av kungörelsens föreskrifter endast kunnat straffas, om ansvarsbestämmelserna i ordningsstadgan kunnat bliva tillämpliga.

I fortsättningen anförde ämbetet bland annat följande.

Då svårigheter särskilt framträtt vid nöjestillställningars anordnande under de helgdagar, som avses i 1895 års kungörelse, vore det av vikt, att också denna kungörelse bleve föremål för översyn. Därest en definitiv lösning icke utan uppskov kunde vinnas vare sig av frågan om ordningsstadgans revision eller av frågan om bibehållandet respektive innehållet av 1895 års kungörelse, ville ämbetet ifrågasätta, huruvida icke såsom en provisorisk åtgärd de förändringar, om vilkas genomförande en mera allmän mening kunde råda, tämligen omedelbart borde vidtagas. Ämbetet tänkte sig närmast, att nöjesförbudet i 1895 års kungörelse skulle kunna upphävas beträffande pingstdagen samt att förbudet i kvarstående delar försåges med straffsanktion.

Med anledning av denna framställning från justitiekanslersämbetet tillkallades den 13 februari 1942 särskilda sakkunniga — biskopen J. O. Cullberg och landshövdingen A. Lidén med t. f. kanslirådet C. G. Wejle som sekreterare — för att inom ecklesiastikdepartementet biträda med en översyn av 1895 års kungörelse. De sakkunniga slutförde sitt uppdrag genom avlämnandet av ett den 18 juni 1942 dagtecknat betänkande med förslag till kungörelse med förbud mot offentliga nöjestillställningar m. m. å vissa kyrkliga högtidsdagar. Ett vid betänkandet fogat förslag till kungörelse i ämnet har upptagits i särskild bilaga till propositionen (sid. 37). De sakkunnigas förslag skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag huvudsakligen därigenom att enligt förstnämnda förslag jämväl första böndagen och pingstdagen omfattas av nöjesförbudet, att helgfriden omfattar hela dygnet eller sålunda tiden klockan 0—24 samt att 2 § är av följande lydelse:

Utän hinder av vad i 1 § sägs må å pingstdagen anordnas teater- och biografföreställningar ävensom, där Kungl. Maj:t på grund av särskilda omständigheter finner skäl därtill meddela tillstånd, tävlingar och uppvisningar.

Över betänkandet ha efter remiss *yttranden* avgivits av justitiekanslersämbetet, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser och domkapitel, centralrådet för religiös och kulturell verksamhet inom försvarsväsendet, styrelserna för svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund, allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse, svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund, skytteförbundens överstyrelse, kungl. automobilklubben, svenska travsportens centralförbund, jockeyklubben, Sveriges biografägarförbund, föreningen svenska tonsättares internationella musikbyrå (Stim) u. p. a., svenska teaterförbundet, svenska musikerförbundet, Sveriges centrala hotell- och restauranterförening samt folkets parkers centralorganisation. En del länsstyrelser ha överlämnat inhämtade *yttranden* från underlydande polismyndigheter m. fl.

Beträffande innehållet i de inkomna *yttranden* får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Förslaget har därefter gjorts till föremål för ytterligare överväganden inom ecklesiastikdepartementet.

De sakkunnigas förslag: Allmänna grunder.

De sakkunniga framhålla, att under de århundraden, som förgått sedan kravet på särskild helgfrid på vår kyrkas största högtidsdagar kom till uttryck i den rent kyrkliga lagstiftningen, har önskvärdheten av att dessa dagar framför andra hålles i helgd alltid uppburits av en stark folkmening. Den grundtanke, som kom till uttryck i riksdagsskrivelsen av år 1894, äger alltjämt giltighet och har under den nuvarande allvarstiden vunnit anslutning även på åtskilliga håll, där man tidigare ställt sig likgiltig för frågan.

De sakkunniga anse, att utom kyrkliga även vissa sociala och andra synpunkter tala för att förbud bör upprätthållas mot anordnande av vissa offentliga underhållnings- och nöjestillställningar på de stora kyrkliga högtidsdagarna. Det i 1895 års kungörelse innefattade förbudet mot anordnande av nöjestillställningar bör uttryckligen angivas omfatta även sådana i kungörelsen ej särskilt nämnda offentliga tillställningar, vilka kunna anses i jämförlig grad med de uppräknade inverka särskilt störande på helgfriden. Med denna utgångspunkt ha de sakkunniga haft att undersöka, i vilka hänseenden bestämmelserna på området böra revideras för att bliva mera ändamålsenliga och tidsenliga än vad nu är fallet.

De sakkunnigas principiella uppfattning, att förbudet mot anordnande av nöjestillställningar på de stora helgdagarna bör upprätthållas och göras effektivt, har framkallat gensaga från endast ett ringa fåtal av *de i ärendet hörda myndigheterna och korporationerna*. I åtskilliga yttranden tillstyrkes förslaget utan motivering eller med en mycket kortfattad sådan eller ock förklaras, att detsamma ej föranlett erinran. Yttranden av detta innehåll ha avgivits av, utom andra, 11 länsstyrelser, 4 domkapitel, allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse, styrelsen för svenska stadsförbundet, svenska skytteförbundens överstyrelse och kungl. automobilklubben. Förslagets genomförande har avstyrkts endast av poliskammaren i Örebro, kommunalborgmästaren i Karlskoga och folkets parkers centralorganisation. Länsstyrelsen i Göteborg anser, att den ledande principen bör vara, att nöjestillställningar förbjudas blott i den mån det är oundgängligen nödvändigt. Helgfriden bör icke säkerställas genom förbud utan grundas på resultat av folkuppfostran.

De särskilda bestämmelserna i de sakkunnigas förslag.

De sakkunniga ha först dryftat spörsmålet, vilka högtidsdagar som böra skyddas. I samband härmed har övervägts, huru stor del av dygnet som helgfriden bör omfatta. Därefter har behandlats frågan om vilka tillställningar som principiellt böra vara underkastade förbud. Vidare har undersökts i vad mån undantag från det generella förbudet bör medgivas och i sammanhang därmed frågan om sättet för meddelande av dispens. Slutligen ha behandlats de straff- och processrättsliga frågor, vilka ansetts vara av betydelse för effektivt upprätthållande av förbudet.

Vilka helgdagar böra skyddas?

De sakkunniga ha föreslagit, dels att nöjesförbudet utsträckes att omfatta även första böndagen (botdagen), dels att det nu gällande förbudet beträffande pingstdagen i vissa hänseenden uppmjukas. Härnäst anför de sakkunniga.

Beträffande frågan om vilka helgdagar, som böra genom lagstiftning friläggas från nöjestillställningar, ha de myndigheter, som tidigare yttrat sig i ämnet, i stort sett varit ense därom, att juldagen, långfredagen och påskdagen i första hand böra skyddas.

Vad angår den fjarde av de »stora» kyrkliga helgdagarna, pingstdagen, ha däremot delade meningar gjort sig gällande. På sina håll har man ansett, att denna dag icke på samma sätt som de tre andra ingått i folkmedvetandet såsom kyrklig högtidsdag. Då pingsten infaller på våren eller försommaren, har den i stor utsträckning tagits i anspråk för friluftsfester och dylikt. De sakkunniga ha emellertid icke ansett sig kunna förorda, att pingstdagen helt undantages från nöjesförbud. Särskilt har den omständigheten härvid uppmärksamats, att pingsthelgen alltjämt liksom förr på de allra flesta håll även är konfirmationshögtid, varvid själva konfirmationsakten förlägges till pingstafton och de ungas första nattvardsgång till pingstdagen. Med hänsyn till den starka ställning, som konfirmationsleden alltjämt har i vårt land och till vikten av att konfirmationsdagarna ostört få innebära en samling kring de andliga värdena synes det de sakkunniga föga lämpligt, att profana tillställningar i obegränsad utsträckning få hållas pingstdagens eftermiddag och kväll. Särskilt synes det angeläget att förhindra anordnande av offentliga danstillställningar denna dag. För många av de nykonfirmerade skulle förekomsten av sådana tillställningar säkert betyda en lockelse att »fira» högtidsdagen genom att delta i förlustelser, vilka vore ägnade att snabbt och effektivt förflyktiga de mottagna intrycken.

Det har även ifrågasatts, huruvida icke de fyra böndagarna på liknande sätt borde fridlysas. Även om vissa skäl kunde tala för en sådan åtgärd, ha de sakkunniga icke ansett sig kunna generellt förorda densamma. Det torde nämligen vara obestriddt, att böndagarna icke i gemen fått den särställning i folkmedvetandet, som motiverar ett förbud mot nöjestillställningar dessa dagar. Ett undantag härifrån kan dock första böndagen (botdagen) anses utgöra. Särskilt i den allvarstid, som nu är inne, synes man på många håll även utanför de i trängre mening religiösa kretsarna ha i stigande grad insett behovet av att denna dag även i utvärt avseende får en starkare prägel av självbesinning och ansvar. Det har sålunda exempelvis kommit till de sakkunnigas kännedom, att svenska skidförbundet beslutat för framtiden undvika att förlägga större tävlingar till botdagen. Enär en sådan inställning otvivelaktigt innebär ett såväl socialt och moraliskt som religiöst värde, synas tillräckliga skäl föreligga för att stödja den genom lagstiftningen. De sakkunniga ha därför ansett sig böra föreslå, att även botdagen skall räknas till de helgdagar, som skola hållas fria från nöjestillställningar.

Slutligen har det påyrkats, att även dagarna före de stora högtidsdagarna, särskilt skärtorsdagen, skulle inbegripas i samma kategori. De sakkunniga avvisa denna tanke. Berättigade önskemål, att dessa »aftnar» borde fridlysas från störande offentliga tillställningar såsom offentlig dans m. m., torde tillgodoses redan därigenom, att följande dagar enligt de sakkunnigas förslag äro fridlysta i sin helhet, alltså redan från midnatt.

Helgfridsskydd för juldagen, långfredagen och påskdagen har icke avstyrkts i något av *yttrandena*. Upprätthållandet av nöjesförbudet på pingstdagen ens i begränsad omfattning avstyrkes däremot av *länsstyrelserna i Stockholms och Värmlands län* ävensom av åtskilliga enskilda sammanslutningar. I utlåtanden av bland andra *justitiekanslersämbetet* och *länsstyrelsen i Västmanlands län* uttalas tveksamhet på denna punkt. I det stora flertalet yttranden godtages dock de sakkunnigas förslag, att pingstdagen principiellt skall vara fredad.

I frågan, huruvida helgfridsskyddet bör utsträckas till att, såsom de sakkunniga föreslagit, omfatta även första böndagen, äro meningarna starkt delade i remissvaren. Ungefär halva antalet av de avgivna utlåtandena innebär, att förslaget på denna punkt avstyrkes eller att vederbörande i vart fall ställer sig tveksam därtill. Såsom huvudskäl för första böndagens utslutande har i allmänhet åberopats, att ett nöjesförbud på denna dag skulle sakna stöd i det allmänna folkmedvetandet.

Å andra sidan ha sex domkapitel påyrkat eller ifrågasatt, att nöjesförbudet borde gälla även övriga böndagar eller åtminstone fjärde böndagen. Härjämte ifrågasätta fyra domkapitel helgfridsskydd även för skärtorsdagens afton.

Till ytterligare belysning av de olika meningar, som gjorts gällande i fråga om lämpligheten att utsträcka helgfridsskyddet till böndagarna eller åtminstone den första av dessa, må ur yttrandena anföras följande.

Domkapitlet i Luleå framhåller, att på grund av de stora avstånden i stiftet ha de kyrkliga högtidsdagarna, då kyrkresor företrädesvis göras, mera karaktär av helger än i övriga delar av landet. Därför böra alla böndagarna få lagens skydd. Härigenom skulle också undanröjas det missförhållande, som nu består mellan å ena sidan helgfridsbestämmelserna och å andra sidan Kungl. Maj:ts maning i böndagsplakatet att på dessa dagar sätta alla världsliga sysslor åsido.

Domkapitlet i Uppsala finner det synnerligen angeläget att skydd stadgas för första böndagen. I motsats till övriga böndagar torde nämligen denna dag få anses verkligt levande inom stora områden och i vida kretsar av vårt folk. Även enligt *domkapitlet i Stockholm* är det högeligen önskvärt, att botdagens säregna karaktär framhäves genom att denna dag skyddas mot rena nöjestillställningar. Då dagen emellertid understundom är den enda, som kan användas för vissa omfattande vintersporttävlingar, synes Kungl. Maj:t böra kunna ge dispens för dylika tävlingar. Hänsynen till vinteridrottens tävlingar talar enligt *svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund* för att första böndagen icke inbegripes under nöjesförbudet. Förbundet framhåller, att det redan under nuvarande förhållanden visat sig mycket svårt att få vinterns tävlingssäsong att räcka till. Samma synpunkt framhålles av *svenska travsportens centralförbund* och *jockeyklubben*, vilka framhålla, att travtävlingar sedan långliga tider hållits vid den tidpunkt, då botdagen infaller. Ett förbud skulle därför vålla stort avbräck för travsporten, särskilt för mindre sällskap, som sakna permanenta banor och äro hänvisade till den årstid, då isarna kunna utnyttjas. Hästsporten är intet nöjesbetonat självändamål utan av betydelse för landets hästavel.

Bland de myndigheter och sammanslutningar, som tagit avstånd från för-

slaget i denna del, märkes även *domkapitlet i Linköping*. Domkapitlet finner det icke kunna bestridas, att botdagen icke av det stora flertalet firas som en högtidsdag. Den är icke heller förlagd till en fast tidpunkt, förbises därför ofta utanför de kyrkligt intresserades krets och har följaktligen icke kunnat vinna en ställning i det allmänna medvetandet, som på något sätt skulle kunna jämföras med de stora högtidsdagarnas. Ett nöjesförbud på denna dag skulle av en mycket stor del av vårt folk sannolikt endast uppfattas som en oberättigad inskränkning i den personliga friheten och därför svårligen medföra den åsyftade ökade samlingen kring dagens religiösa budskap. Redan iakttagna frivilliga strävanden att avstå från tävlingar denna dag ha visat en väg för kyrkan att utan lagstiftning söka skaffa respekt för de andliga värdena.

Helgfridens utsträckning i tiden.

De sakkunniga ha stannat vid den uppfattningen, att helgfriden bör omfatta hela dygnet eller tiden klockan 0—24.

Blott ett fåtal av *de hörda myndigheterna* och *korporationerna* ha närmare ingått på detta spörsmål. Endast i fyra av de yttranden, i vilka denna fråga särskilt behandlas, uttalas gillande av de sakkunnigas förslag; därvid framhålls i ett par utlåtanden värdet av en klarläggande bestämmelse. I de flesta av de övriga yttrandena förordas, att nöjesförbudet begränsas till tiden klockan 6—24; till stöd för denna ståndpunkt åberopas bland annat, att samma åsikt intagits av 1936 års kyrkomöte och i justitiedepartementets promemoria samt att sabbatstiden enligt strafflagen 7 kap. 3 § börjar klockan 6.

Vilka slag av tillställningar böra förbjudas?

Vid behandlingen av förevarande spörsmål ha de sakkunniga dels eftersträvat en modernisering av uppräknigen i 1895 års kungörelse, dels föreslagit förbud även för tillställningar, för vilkas anordnande kräves tillstånd enligt annan författning.

Vidare behandla de sakkunniga frågan om när en tillställning skall anses som offentlig. Förbudet bör enligt de sakkunniga omfatta tillställningar, vilka kunna verka störande på helgfriden eller som eljest måste anses vara särskilt olämpliga på de i förslaget angivna dagarna. De sakkunniga upptaga till ingående behandling frågan om förbud mot musikalisk underhållning och komma till den slutsatsen, att förbudet icke bör avse dylik tillställning. En fullständig uppräkning av förbjudna tillställningar anse de sakkunniga icke möjlig. Förbudet bör gälla även idrotts- och sporttävlingar och dylikt. De sakkunniga erinra om bestämmelserna i ordningsstadgan för rikets städer, biograf-förordningen och lotteriförordningen samt anföra därefter vidare:

Syftet med nyssnämnda författningar är emellertid ett annat än det med 1895 års kungörelse avsedda. Med hänsyn särskilt härtill bör den omständigheten, att anordnande av viss nöjeställning redan reglerats i lagstiftningsväg, icke utan vidare föranleda till att tillställningen undantages från tillämpningsområdet för en ny författning med ändamål att ersätta tidigare bestämmelser till säkerställande av helgfrid, även om denna författning kriminaliserar överträdelser därav.

Såsom förbjudna tillställningar ha därför upptagits offentliga teater-, biograf-, cirkus- och revyforeställningar, varieté- och kabaretttillställningar, tivolinöjen och dans samt andra därmed jämförliga tillställningar. Vidare bör enligt förslaget förbudet omfatta även en del andra offentliga tillställningar, nämligen tävlingar och uppvisningar i skjutning, motorsport, hästsport eller annan sport eller i gymnastik och idrott.

Gemensamt för de sålunda förbjudna tillställningarna är således, att de ha offentlig karaktär, d. v. s. att allmänheten har tillträde till desamma, likgiltigt om avgift utgår för bevisande därav eller icke. Till förhindrande av att förbudet kringgås genom tillställningens rubricerande såsom icke avsedd för offentligheten, ehuru tillträde därtill i realiteten icke är förbehållet en mindre krets (av klubbmedlemmar eller dylikt), ha i förslaget intagits bestämmelser, vilka äga motsvarighet i t. ex. biografförordningen.

Av betydelse för frågan om en tillställning bör hänföras till de förbjudna har varit, om densamma påtagligt genom buller eller på annat sätt kan inverka störande på helgfriden eller eljest måste betraktas såsom särskilt olämplig på ifrågavarande dagar.

Det har tidigare ifrågasatts, att jämväl musikalisk underhållning borde vara underkastad förbud på de stora kyrkliga högtidsdagarna.

Huvudskälet för de sakkunniga att icke stadga förbud mot musikalisk underhållning är, att dylik musik icke synes förekomma i sådan utsträckning, att behov föreligger av ingripande i lagstiftningsväg mot densamma. Det nu framlagda författningsförslaget torde inrymma tillräckliga möjligheter att komma tillrätta med sådana former därav, vilkas förekomst anses mindre önskvärd på de ifrågavarande högtidsdagarna.

Förbudet mot anordnande på ifrågavarande dagar av offentliga tävlingar och offentliga uppvisningar i skjutning, motorsport, hästsport eller annan sport m. m. innebär utvidgning av tillämpningsområdet för 1895 års kungörelse. Förslaget härom är dock i stort sett ingen nyhet men går i vissa avseenden längre än tidigare framställda önskemål.

Beträffande skyttetävlingar har svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbunds överstyrelse år 1933 utfärdat generellt förbud mot offentliga tävlingars hållande på ifrågavarande helgdagar. Enligt vad de sakkunniga inhämtat har icke försports någon svårighet att upprätthålla förbudet. Med hänsyn härtill kunde det möjligen te sig obehövt att i författningsväg stadga förbud mot skyttetävlingar. Enär emellertid skytteorganisationer finnas, vilka icke äro anslutna till riksförbundet, och av skäl som anförts i ovan nämnda utskottsbetänkande vid 1936 års allmänna kyrkomöte, ha de sakkunniga likväl ansett lämpligt, att förbud mot dylika tävlingar uppställas. Däremot synes det mindre behövt att förbjuda skjutövningar, då desamma icke i allmänhet ha samma karaktär av offentliga.

Förbud mot anordnande av offentliga motortävlingar på ifrågavarande dagar föreslogs av 1936 års kyrkomöte. De sakkunniga ansluta sig obetingat till de i utskottsbetänkandet härutinnan anförda synpunkterna.

Även hästsporttävlingar höra otvivelaktigt till det slag av offentliga tillställningar, vilka böra omfattas av förbudet. Dessa tävlingar kunna nämligen på sina håll innebära ett betydligt störande i rent yttre måtto av helgfriden

på platsen, varjämte den omständigheten att med dessa tävlingar oftast är förknippat ett vadhållningsmoment talar för att tävlingarna icke böra vara tillåtna på ifrågavarande helgdagar.

Enligt förslaget bör förbudet omfatta även vissa andra offentliga tävlingar än de nu behandlade. Vad angår tävlingar, för vilka de av svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund administrerade idrottssammanslutningarna stå som arrangörer, skulle meddelande i författningsväg av dylikt förbud endast innebära stadfästande av praxis. Med hänsyn härtill och då en del idrottsorganisationer icke äro anslutna till riks-idrottsförbundet samt enhetlighet givetvis även beträffande anordnande av idrottstävlingar bör eftersträvas, ha de sakkunniga funnit påkallat att låta förbudet omfatta alla slag av offentliga idrottstävlingar. Enligt vad de sakkunniga erfarit torde ett sådant förbud kunna påräkna resonans inom idrottsledningen.

Utom tävlingar av ovan angivet slag bör förbudet även omfatta offentliga uppvisningar. Dylika tillställningar lära visserligen f. n. icke förekomma i någon större utsträckning inom andra områden än gymnastikens och där knappast på de ifrågavarande helgdagarna. Anledning synes dock finnas att i förevarande hänseende jämställa uppvisningar med tävlingar.

Av de hörda myndigheterna ha flera önskat en skärpning av de föreslagna bestämmelserna. Förbud mot anordnande av jazz- och dragspelskonserter och överhuvudtaget konsert eller musikalisk underhållning, som icke avser för högtidsdagen lämpad musik, förordas eller ifrågasättes i flera yttranden. Vidare ha uttalats önskemål om förbud mot soaréer, bridgetävlingar, trolleriföreställningar och träningskjutning. Poliskammaren i Göteborg anser strängare bestämmelser behövlige i fråga om tillställningar, som givas sken av att vara enskilda.

Å andra sidan föreslås lättnader i flera yttranden. Några myndigheter anse att tävlingar och uppvisningar i gymnastik och idrott böra undantagas från förbudet.

Svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund, som för närvarande omfattar 23 specialförbund och 23 distriktsförbund med sammanlagt 6,705 föreningar och 453,601 medlemmar, erinrar om att förbundet sedan den 1 januari 1934 tillämpar den bestämmelsen, att i de av riksförbundets specialförbund administrerade idrottsgrenarna få juldagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen inga offentliga tävlingar eller uppvisningar mot åskådaravgifter hållas.

Riksförbundet har berett samtliga special- och distriktsförbund tillfälle att taga del av det föreliggande förslaget. De yttranden, som ingått, tyda, säger riksförbundet, på en sällsynt enig uppfattning inom idrottsvärlden rörande lämpligheten av de föreslagna åtgärderna. Då idrotten och gymnastiken redan lång tid tillbaka frivilligt och i samklang med kyrkans önsningar pålagt sig nyssnämnda förbud för tävlingar på de stora kyrkliga högtidsdagarna, i frågasättes dock, huruvida idrotten och gymnastiken över huvud taget skola behöva nämnas i den föreslagna kungörelsen. Vidare ha betänkligheter uttalats mot att även sådana tävlingar eller uppvisningar, vid vilka åskådaravgifter icke upptagas, komma att omfattas av förbudet. Riksförbundet framhåller, att ett dylikt förbud på grund av svårigheter med övervakning och kontroll icke torde kunna upprätthållas och

sålunda rent av kan uppmuntra till överträdelser. Riksförbundet anser sig därför nödsakat avstyrka förslaget på denna punkt samt hemställer, att förbudet begränsas till att omfatta offentliga tävlingar och uppvisningar *m o t å s k å d a r a v g i f t e r* i enlighet med förutberörda av riksförbundet meddelade bestämmelser.

Justitiekanslersämbetet uttalar bland annat att förslaget i fråga om pingstdagen torde medföra den konsekvensen, att om t. ex. på denna dag uppvisning i gymnastik är avsedd att anordnas i samband med en friluftsfest med ideell syftning eller uppvisning i simning och livräddning skall arrangeras i förning med festligt betonad propaganda för simkunnighetens främjande, måste tillstånd utverkas. Detta läser knappast vara påkallat; uppvisningarnas anordnande skulle väl icke vara mindre förenligt med dagens helgd än själva festligheterna, mot vilkas avhållande hinder icke torde möta. Därest, såsom ämbetet ifrågasätter, endast juldagen, långfredagen och påskdagen komma att inbegripas under förbudet, synes det praktiska behovet av förbud mot tävlingar och uppvisningar i allt fall vara så ringa, att förbudet kan utgå.

Uteslutande av teater- och biografföreställningar från förbudet eller möjlighet att ge dispens för värdiga dylika föreställningar förordas i några yttranden.

Undantag från förbudet.

De sakkunniga ha ansett undantag från nöjesförbudet och dispensmöjlighet endast böra ifrågakomma beträffande vissa tillställningar på pingstdagen. Till undvikande av befarade svårigheter och ojämnheter i tillämpningen ha de sakkunniga med sin uppfattning om behovet och önskvärheten av generellt förbud i så vidsträckt omfattning som möjligt mot de i 1 § av förslaget upptagna offentliga tillställningarna ansett lämpligt att icke upptaga någon bestämmelse om möjlighet att erhålla dispens utom för det fall, att Kungl. Maj:t beträffande tävlingar och uppvisningar på pingstdagen finner skäl därtill föreligga på grund av särskilda omständigheter.

På pingstdagen skola vidare enligt förslaget få undantagslöst förekomma teater- och biografföreställningar.

I några av yttrandena förekomma uttalanden av innebörd att något undantag från nöjesförbudet icke bör göras för pingstdagen. Å andra sidan förordas i flera yttranden lättnader. Sålunda föreslå några myndigheter att tävlingar och uppvisningar skola vara tillåtna. I andra yttranden förordas att dispenser skola beviljas av länsstyrelsen eller annan lokal myndighet.

Överståthållarämbetet yttrar bland annat att å pingstdagen i stor utsträckning torde anordnas hembygdsfester och andra liknande friluftsfester, vilka i allmänhet icke kunna anses vara störande. Dylika fester liksom därvid förekommande folkdanser, danslekar och dylikt böra även undantagas. Då enligt ämbetets mening teater- och biografföreställningar, hembygdsfester samt tävlingar och uppvisningar i gymnastik och idrott principiellt böra vara tillåtna, torde något dispensförfarande icke vara behöfligt.

I övrigt må nämnas att i enstaka yttranden ifrågasättas vissa undantag jämväl i fråga om påskdagen eller i fråga om alla de i kungörelsen avsedda dagarna.

Straff- och förverkandebestämmelser m. m.

De sakkunniga ha föreslagit införande av straff för överträdelse av nöjesförbudet och konfiskation av inkomster av otillåten nöjestillställning. De sakkunniga anförä här om som följer.

Redan i justitieombudsmannens skrivelse ifrågasattes, om det i ordningsstadgan föreskrivna bötesstraffet, högst 100 kronor, kunde anses tillräckligt, då fråga vore om mera inkomstbringande tillställningar. Det övervägande flertalet remissmyndigheter föreslog helt allmänt, att böterna skulle bestämmas till så högt belopp, att överträdelse av förbudet icke bleve inkomstbringande, och vissa av myndigheterna förordade böter, normerade efter storleken av inkomsten av tillställningen. Det sedermera inom justitiedepartementet upprättade förslaget till lag om helgfrid stadgar dock endast bötesstraff från och med 5 kronor till och med 200 kronor under motivering allenast, att beträffande straff för överträdelse av förbudet mot viss nöjesverksamhet på de största helgdagarna samma straffskala som beträffande övriga helgfridsbrott kunde användas. Att märka är emellertid, att åtskilliga av de sakkunniga såsom förbjudna upptagna tillställningar icke medtagits i detta förslag.

De sakkunniga hålla före, att dagsbotssystemet härvidlag är att föredraga i likhet med vad fallet är i andra jämförliga författningar utom strafflagens område.

För att göra förbudet fullt effektivt förordade de sakkunniga vidare, att bötesstraffet kombineras med förverkande av inträdesavgifterna. Särskilt publikfrekvensen vid vissa av de under förbudet hänfödda tillställningarna synes nämligen motivera införande jämväl av förverkandeklausul. Till belysande härav må nämnas, att enligt poliskammarens i Göteborg yttrande över justitieombudsmannens skrivelse vid de nöjestillställningar, som hava den största publiken, nämligen fotbollsmatcher, åskådarna kunna uppgå till 24,000 och bruttointkomsterna kunna stiga till 40 à 50,000 kronor. Visserligen lära på grund av rådande praxis inom de till riksidrottsförbundet anslutna idrottsorganisationerna och med hänsyn till att ifrågavarande högtidsdagar till dels infalla under en årstid, som icke väl lämpar sig för särskilt publikdragande utomhusidrott, icke i någon större utsträckning anordnas sådana tillställningar. Men då de anförda synpunkterna äga giltighet även beträffande vissa andra arter av de tillställningar, vilka enligt de sakkunnigas förslag böra omfattas av förbudet, har ett stadgande av ifrågavarande innehåll befunnits vara på sin plats i förslaget.

Till stöd för införande av en dylik bestämmelse torde ock kunna andragas, att i åtskilliga tidigare författningar, där man avsett att träffa särskilt inkomstbringande överträdelser, konfiskation stadgats vid sidan av dagsböter (jfr lotteriförordningen 11 §).

Stadgandet om gäldande av värdet av inträdesavgifter etc. är avfattat i överensstämmelse med motsvarande bestämmelse i strafflagen 8 kap. 30 § (se svensk författningssamling 1942: 103).

De fåtaliga *yttranden*, som särskilt behandla straff- och förverkandebestämmelserna, innehålla huvudsakligen gillande av desamma.

Justitiekanslersämbetet framhåller dock, att stadgandet om förverkande är så avfattat, att påföljden skall drabba den som är förfallen till ansvar för förseelse mot kungörelsen. Emellertid är det icke säkert, att den

som uppbär inkomsten och den som är straffrättsligt ansvarig för överträdelse av kungörelsens bestämmelser alltid äro identiska. Så behöver t. ex. icke vara fallet, då en biograf- eller teaterrörelse drives av bolag eller då någon är ägare till flera biografier på skilda håll i landet, vilka ha särskilda föreståndare. Det synes ock tveksamt, om förverkandepåföljden skall inträda obligatoriskt; måhända vore det att föredraga, att domstolen härutinnan erhöle prövningsrätt.

Departementschefen.

Departementschefen anför i propositionen följande:

»Den översyn, som inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga underkastat bestämmelserna i 1895 års kungörelse angående förbud mot skådespels och en del andra offentliga tillställningars anordnande å vissa helgdagar, har ånyo ådagalagt behovet av att denna författning förtydligas och kompletteras. Det nuvarande oklara rättsläget medför å ena sidan, att arrangörer av nöjeställningar ofta icke veta, vad de ha att rätta sig efter, och å andra sidan, att polismyndigheterna sväva i ovisshet om sina befogenheter att förhindra olämpliga och störande tillställningar på de stora kyrkliga helgdagarna. Bristen på straffbestämmelser, som direkt anknyta till det i kungörelsen stadgade förbudet, utgör en lucka i lagstiftningen, vars betänkliga konsekvenser blivit klart belysta genom den nu verkställda utredningen. Visserligen har avsikten varit att upptaga frågan om en modernisering av 1895 års kungörelse i samband med en beslutad revision av ordningsstadgan för rikets städer, men sistnämnda, mera omfattande reformarbete har på grund av tidsomständigheterna ansetts tills vidare böra vila. Frågan om en ändring av 1895 års kungörelse har även preliminärt dryftats vid den pågående revisionen av strafflagen. De skäl, som justitiekanslersämbetet och de sakkunniga anfört till stöd för att 1895 års kungörelse nu bör revideras utan att resultatet av dessa på angränsande områden beslutade eller pågående utredningar avvaktas, synas mig bärande. Jag förordar därför, att förslag i ämnet underställes årets riksdag för yttrande.

De sakkunnigas förslag innebär, att skyddet för helgfriden på de största kyrkliga högtidsdagarna befastes. Såvitt gäller juldagen, långfredagen och påskdagen råda knappast delade meningar om att dessa dagar alltjämt liksom hittills i princip böra vara fredade för störande tillställningar. I fråga om pingstdagen ha utredningsmännen icke ansett sig kunna föreslå, att nöjesförbudet upphäves. De ha under framhållande av pingstens betydelse som konfirmationshelg hävdadt, att åtminstone vissa slag av tillställningar icke böra vara tillåtna på denna dag. Justitiekanslersämbetet lutar däremot närmast åt den uppfattningen, att pingstdagen helt bör undantagas från förbudet, och denna åsikt har vunnit anslutning i några av de i ärendet avgivna remissyttrandena. För egen del finner jag övertvägande skäl tala för att nöjesförbudet på pingstdagen upphäves.

Meningsmotsättningar ha även förekommit i fråga om nöjesförbudets utsträckning till första böndagen (botdagen). Som motivering för att låta förbudet omfatta även denna dag ha de sakkunniga anfört, att insikten om botdagens betydelse vunnit insteg också utanför religiösa kretsar och att denna uppfattning bör stödjas genom lagstiftningen. Ehuru böndagsinstitutionen är nästan lika gammal som den protestantiska kyrkan i vårt land, synes mig likväl icke ens första böndagen ha i det allmänna medvetandet erhållit samma ställning som de stora, till bibliska händelser anknutna helgerna. Denna åsikt synes mig även bekräftas av den stora mängden avstyrkande uttalanden i de yttranden, där sakkunnigförslaget upptagits till närmare granskning. Ett förbud mot anordnande av nöjes- och idrottstillställningar på första böndagen skulle därför troligen åstadkomma missnöje och förvecklingar och således — som domkapitlet i Linköping anmärkt — icke medföra den önskade samling kring dagens religiösa budskap, som förbudet skulle åsyfta. Jag kan därför icke förorda, att helgfridsskyddet utsträcker till första böndagen.

En kännbar brist i den nu gällande kungörelsen är, att den saknar bestämmelser om nöjesförbudets utsträckning i tiden. De sakkunniga ha till utfyllande av denna lucka föreslagit, att förbudet skall gälla hela dygnet. Det synes mig lämpligare att låta förbudet omfatta tiden från klockan 6 på morgonen till klockan 12 midnatt.

Bestämmelserna i gällande kungörelse giva en i hög grad bristfällig vägledning för rättstillämpningen vid avgörandet av den praktiskt betydelsefulla frågan, vilka tillställningar som omfattas av nöjesförbudet. De sakkunniga ha ägnat detta spörsmål ingående uppmärksamhet och ha föreslagit en modernisering av den nuvarande uppräknings. De ha dock icke ansett sig böra under förbudet inbegripa musikalisk underhållning, trots att förekomsten av vissa avarter på detta område anförts som ett skäl för behovet av översyn av kungörelsen. De sakkunniga anse nämligen, att olämplig eller störande musikalisk underhållning icke förekommer i sådan utsträckning, att lagstiftning häremot är behövlig. De ha även påpekat, att deras förslag i övrigt inrymmer möjligheter att komma till rätta med sådana former av musikaliska tillställningar, vilka kunna vara ägnade att störa helgfriden. Slutligen ha framhållits de praktiska svårigheterna att i det särskilda fallet pröva, huruvida viss musik kan anses vara lämpad att framföra på de stora helgdagarna. Mot de sakkunnigas förslag på denna punkt har kritik uttalats av vissa polismyndigheter, men vad därvid anförts synes mig icke utgöra tillräckligt skäl att frångå de sakkunnigas ståndpunkt. Sakkunnigförslaget innebär vidare, att det nuvarande förbudet utsträcker att avse även tävlingar och uppvisningar i idrott, sport, gymnastik m. m. Genom det intresse, som från de ledande idrottsorganisationernas sida visats för att säkerställa ett värdigt firande av de stora helgdagarna, har redan tidigare i huvudsak uppnåtts vad förslaget åsyftar. Detta kan därför i

denna del sägas i stort sett innebära, att rådande förhållanden lagfästas. Med hänsyn härtill ansluter jag mig till vad de sakkunniga sålunda föreslagit. Då jag, på sätt ovan anförts, funnit pingstdagen böra undantagas från nöjesförbudet samt anledning torde saknas att i kungörelsen införa dispensmöjlighet för övriga helgdagar, ha i förslaget icke upptagits några regler om dispens från förbudet.

Den betydelsefullaste nyheten i sakkunnigförslaget utgör straffbestämmelsen. Jag kan helt ansluta mig till de motiv, som de sakkunniga anført för detta stadgande, och har intet att erinra mot att straffet sättes till dagsböter. De sakkunniga ha såsom ytterligare påföljd av överträdelse av nöjesförbudet föreslagit bestämmelse om förverkande av avgift eller annan ersättning för beivrande av förbjuden tillställning, tävling eller uppvisning. Justitiekanslersämbetet har ansett det vara tveksamt, om förverkandepåföljden bör inträda obligatoriskt, och i stället ifrågasatt prövningsrätt för domstolen härutinnan. Jag finner ämbetets erinran befogad och förordar, att stadgandet, i analogi med vad som föreskrives exempelvis i lotteriförordningen, får sådan avfattning, att domstol må förklara intäkterna förverkade, därest så prövas skäligt. Därjämte förordar jag, likaledes i anledning av erinran från justitiekanslersämbetet, sådan ändring av förslaget, att förverkandepåföljd icke endast kan drabba den, som är straffrättsligt ansvarig för överträdelse av kungörelsens bestämmelser, utan jämväl annan, som uppburit avgifter eller dylikt för tillträde till tillställningen.

Slutligen torde i kungörelseförslaget böra vidtagas en del smärre jämkningar av väsentligen formell natur.

Det synes önskvärt, att de nya bestämmelserna träda i kraft den 1 juni 1943. Då det emellertid icke nu är möjligt förutse, huruvida ärendet innan dess hinner slutbehandlas av riksdagen, har någon tid för ikraftträdandet icke angivits i kungörelseförslaget.»

Utskottet.

Att bestämmelserna i 1895 års kungörelse angående förbud mot skådespels och en del andra offentliga tillställningars anordnande å vissa helgdagar äro föråldrade och bristfälliga har allmänt vitsordats. Det genom förevarande proposition framlagda förslaget till nya bestämmelser i ämnet synes i stort sett innefatta en ändamålsenlig lösning av frågan om helgfrid å våra kyrkliga högtidsdagar. Utskottet har emellertid funnit anledning till erinringar beträffande vissa punkter i förslaget.

I propositionen föreslås att juldagen, långfredagen och påskdagen liksom hittills skola åtnjuta helgfridsskydd, varemot sådant skydd icke föreslås för pingstdagen. Så gott som allmän enighet synes råda därom att förstnämnda tre helgdagar böra fredas för tillställningar, som kunna verka störande på helgfriden. Utskottet anser för sin del uppenbart att dessa dagar liksom hittills

böra åtnjuta helgfridsskydd. Beträffande pingstdagen ha olika meningar gjort sig gällande. Pingstdagen är enligt gällande lagstiftning helt likställd med de övriga stora kyrkliga högtidsdagarna. 1942 års sakkunniga ansågo att pingstdagen i princip borde vara fredad för störande tillställningar men föreslogo att teater- och biografföreställningar ävensom, där Kungl. Maj:t på grund av särskilda omständigheter funne skäl därtill meddela tillstånd, tävlingar och uppvisningar skulle få anordnas på pingstdagen. Flertalet av de myndigheter och sammanslutningar som yttrat sig över de sakkunnigas förslag ha ansett att pingstdagen åtminstone i princip borde vara fredad. I samtliga de motioner, som väckts i ärendet, hemställes, att pingstdagen likställes med övriga större helgdagar. Enligt utskottets uppfattning ha ej heller några vägande skäl anförts för en rubbning av den ställning, som pingstdagen enligt en alltjämt levande, uråldrig kyrklig tradition intar. Det skulle utan tvivel verka stötande för många i vårt land om störande nöjestillställningar finge anordnas på pingstdagen. I detta sammanhang må erinras om att pingsthelgen, såsom de sakkunniga framhållit, mångenstädes är konfirmationshögtid. Även andra synpunkter tala för ett bibehållande av helgfridsskyddet på denna dag. Enligt utskottets åsikt böra de stora helgdagarna om möjligt göras till högtidsdagar för hem och familj. Nöjestillställningar, som locka ungdomen från hemmen, böra fördenskull icke få anordnas på dessa dagar.

Utskottet kan ej biträda de i motionerna I: 215 och II: 314 samt II: 333 framställda önskemålen att jämväl böndagarna eller den första av dem måtte omfattas av det särskilda helgfridsskyddet. Böndagarna intaga uppenbarligen icke den ställning i det allmänna föreställningssättet att ett likställande av dessa dagar med kyrkans stora högtider kan anses motiverat och ett nöjesförbud på dessa dagar skulle för den stora allmänheten säkerligen framstå som ett opåkallat ingrepp i den personliga friheten. Böndagarna åtnjuta icke heller helgfridsskydd enligt nu gällande rätt.

Förbudet mot nöjes- och därmed likställda tillställningar gäller enligt förslaget liksom enligt 1895 års kungörelse endast offentliga tillställningar. I syfte att förhindra att förbudet kringgås genom att en tillställning rubriceras såsom enskild, ehuru tillträde därtill i realiteten icke är förbehållet en mindre krets, ha i förslaget intagits bestämmelser, vilka äga motsvarighet i andra författningar såsom t. ex. biografförordningen. Utskottet vill i detta sammanhang betona, att tillställningar, till vilka allenast en enskild sammanslutnings medlemmar äga tillträde, icke äro att anse som offentliga endast på den grund att de besökas av ett förhållandevis stort antal medlemmar.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t förklara, att riksdagen vid sin granskning av det genom förevarande proposition framlagda förslaget icke funnit anledning till andra erinringar än de här ovan i utskottets utlåtande upptagna; samt

B) att de i ämnet väckta motionerna, I: 215 samt II: 314, 318 och 333, måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A).

Stockholm den 6 maj 1943.

På första lagutskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Gärde, Wagnsson, Karl Emil Johanson, Branting, Eskhult, Linnér, Ahlkvist* och *Olofsson*;

från andra kammaren: herrar *Gezelius, Hedlund* i Östersund, *Ryberg, Berg, Lindberg* i Stockholm, *Landgren, Nilson* i Eskilstuna* och *Andersson* i Mölndal.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

1:o) av herr *Gezelius*, som ansett, att efter andra stycket i utskottets utlåtande bort inflyta två stycken av följande lydelse:

»Om utskottet sålunda, i likhet med motionärerna, anser att pingstdagen i princip bör likställas med övriga större helgdagar och liksom dessa fredas för störande tillställningar, är utskottet emellertid av den uppfattningen att tillstånd till anordnande av gymnastikuppvisningar och därmed jämförliga idrottstillställningar bör kunna lämnas för denna dag. Gymnastikuppvisningar och idrottsävlingar böra över huvud taget icke jämsställas med nöjestillställningar i vanlig mening. De verka som regel fostrande och uppbyggande och ha ofta en ideell syftning. Utskottet erinrar också om det samarbete som på senare tid kommit till stånd mellan kyrkan och idrottsorganisationerna. Kyrkans representanter ha visat stor förståelse för idrott och friluftsliv. Idrottsorganisationerna å sin sida ha tillmötesgått från kyrkligt håll framställda önskemål beträffande tidpunkten för förläggande av tävlingar och dylikt. Man torde vara berättigad utgå ifrån att tillstånd icke komma att lämnas till idrottsfester av sådan beskaffenhet att de kunna inverka störande på helgfriden under pingstdagen.

Utskottet finner däremot icke skäl förorda de sakkunnigas förslag att teater- och biografföreställningar skulle få anordnas på pingstdagen.»

2:o) av herrar *Wagnsson, Branting, Ahlkvist, Berg, Lindberg* i Stockholm, *Landgren* och *Andersson* i Mölndal, vilka ansett, att utskottets utlåtande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Att bestämmelserna i 1895 års kungörelse angående förbud mot skådespels och en del andra offentliga tillställningars anordnande å vissa helgdagar äro föråldrade och bristfälliga har allmänt vitsordats. Det genom förevarande pro-

position framlagda förslaget till nya bestämmelser i ämnet synes innefatta en ändamålsenlig lösning av frågan om helgfrid å våra kyrkliga högtidsdagar.

I propositionen föreslås att juldagen, långfredagen och påskdagen liksom hittills skola åtnjuta helgfridsskydd, varemot sådant skydd icke föreslås för pingstdagen. Så gott som allmän enighet synes råda därom att förstnämnda tre helgdagar böra fredas för tillställningar, som kunna verka störande på helgfriden. Utskottet anser för sin del att dessa dagar liksom hittills böra åtnjuta helgfridsskydd. Beträffande pingstdagen ha olika meningar gjort sig gällande. I likhet med vad i propositionen anföres finner utskottet öfvervägande skäl tala för att nöjesförbudet på pingstdagen upphäves. Utskottet anser sig sålunda icke kunna biträda vad i motionerna I: 215, II: 314, II: 318 och II: 333 i detta avseende föreslagits. Ej heller kan utskottet biträda de i motionen I: 215, II: 314 och II: 333 framställda önskemålen att jämväl böndagarna eller den första av dem måtte omfattas av det särskilda helgfridsskyddet. Böndagarna intaga uppenbarligen icke den ställning i det allmänna föreställningssättet att ett likställande av dessa dagar med kyrkans stora högtider kan anses motiverat och ett nöjesförbud på dessa dagar skulle för den stora allmänheten säkerligen framstå som ett opåkallat ingrepp i den personliga friheten. Böndagarna åtnjuta icke heller helgfridsskydd enligt nu gällande rätt.

Förbudet mot nöjes- och därmed likställda tillställningar gäller enligt förslaget liksom enligt 1895 års kungörelse endast offentliga tillställningar. I syfte att förhindra att förbudet kringgås genom att en tillställning rubriceras såsom enskild, ehuru tillträde därtill i realiteten icke är förbehållet en mindre krets, ha i förslaget intagits bestämmelser, vilka äga motsvarighet i andra författningar såsom t. ex. biografafförordningen. Utskottet vill i detta sammanhang betona, att tillställningar, till vilka allenast en enskild sammanslutnings medlemmar äga tillträde, icke äro att anse som offentliga endast på den grund att de besökas av ett förhållandevis stort antal medlemmar.

Det må slutligen framhållas, att de föreslagna förverkandebestämmelserna böra tillämpas med den största varsamhet. För många klubbar och föreningar är det en ekonomisk nödvändighet att anordna tillställningar, till vilka allmänheten har tillträde mot erläggande av avgift. Därest en sådan sammanslutning skulle anordna en offentlig tillställning på någon av de ifrågavarande helgdagarna skulle ett fällande utslag med förordnande om förverkande av de uppburna avgifterna kunna innebära en opåkallad hårdhet.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t förklara, att riksdagen vid sin granskning av det genom förevarande proposition framlagda förslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma; samt

B) att de i ämnet väckta motionerna, I: 215 samt II: 314, 318 och 333, måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A).»